

CİLT 9, SAYI 11, KASIM 1981

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

görüş

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) KASIM 1981

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Neşriyat Müdürü :

**Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı Ali Koçman**

Yazı İşleri Müdürü :

**Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Genel Sekreteri Ertuğrul İhsan Özol**

**Adres : Cumhuriyet Cad. Dörtler Ap. 18/1
Elmadağ - İstanbul**

Telefon : 46 24 12

**Görüş'teki yazılar, kaynak olarak, TÜSİAD -
GÖRÜŞ'ün belirtilmesi koşuluyla izinsiz kul-
lanılabilir.**

Basıldığı Yer : Nurtan Matbaası - İstanbul

Tel. : 22 73 27 26 46 35

Bu Sayıda

KİT Sermayesinde Özel Sektör Payı	4
Serbest İhracat Bölgeleri	7
Hindistan'da Ambalajlama Teknikleri	9
Dünya'da Açlık Tehlikesi Giderek Artıyor ...	11
Dünyanın Büyük Şehirleri ve Sehayat Masrafları	13
UNIDO Üçüncü Dünya Ülkeleri İçin Küçük Elektronik Aletleriyle İlgili Çalışmalarda Bulunuyor	15
Uluslararası Turizm Gelirleri	17
Yeni Uluslararası Yatırım Şekilleri	19
İşgöçünün Sebepleri	22
1980'de Ülkemizde Açılan ve Kapanan İşyerleri	24
Köy Arazimiz Nasıl Kullanılıyor	28
Gelişmekte Olan Ükelere 1981'de Daha Fazla Yardım Gerekli	30
Teknoloji Transferi	32

KİT Sermayesinde Özel Sektör Payı

Kamu girişimleri sermaye bileşimleri açısından İktisadî Devlet Teşekkülleri, Özel Statülü Kamu Girişimleri, Kamu İktisadî Teşebbüsler ve Kamu İştiraki olan girişimler olmak üzere dört grupta toplanmaktadır. Bu kategoriler şöyle tanımlanabilir :

1) İktisadi Devlet Teşekkülleri : İDT'î sermayesinin yarısından fazlası devlete, veya devletle birlikte İDT ait, iktisadî alanda Ticarî esaslara göre faaliyet gösteren, kuruluş kanunlarında 440 sayılı kanuna tabi olacağı belirtilen ve karlılık ve verimlilik anlayışı içinde çalışmak ve sermaye birikimine yardım etmek suretiyle daha fazla yatırım kaynağı yaratmak amacıyla olan kuruluşlar İDT'dir.

2) Özel Statülü Kamu Girişimleri : Kendi özel yasalarına göre çalışan, kendilerine özgü yapıları olan 5 kuruluş ayrı bir kategoride toplanmıştır. Bunlar : Atatürk Orman Çiftliği, T.C. Emekli Sandığı, İller Bankası, Merkez Bankası ve İstanbul Emniyet Sandığı'dır.

3) Kamu İktisadî Teşebbüsleri : Ödenmiş sermayesinin yarısından fazlası kamu tüzel kişi-

lerince sağlanmış olan kurumlar ile bu kurumların ödenmiş sermayesinin yarıdan fazlasını sağlamış oldukları diğer kurumlar ve yukarıda sayılanlardan olmakla beraber kendilerine bazı kamu yetki ve görevleri verilmiş olup galip vasıfları bu kamu hizmetlerini yürütmek olan ve Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından olmayan özel kanunlara tabi kurumlar 468 sayılı yasa ile konulan denetime bağlıdır, yani KİT statüsündedir.

İDT'lerde sermayenin temelini Devlet oluştururken, KİT'lerde bu temel «Kamu Tüzel Kişileri» olarak geniş tutulmuştur.

4) Kamu İştiraki Olan Girişimler : Devlet İDT Özel Statülü Kamu Girişimleri ve KİT'lerce sermaye katılımı bulunan, ancak bu kamu sermayesinin toplam sermaye içindeki payı % 50 veya daha az olan girişimler kamu iştiraki olan girişimlerdir.

Ancak KİT tanımı çok geniş tutulduğu için tüm İDT, Kamu Kurumları ve hatta Kamu payının hakim olduğu kuruluşlar birer KİT olarak karşımıza çıkmaktadır. KİT'lerin ve KİT iştiraklerinin sermayelerine katılan tüzel ve özel kişiler 14 kategori altında toplanabilir. Bunlar : Hazine, Belediyeler ve Özel İdareler, Kooperatifler, Kooperatif Birlikleri, Sendikalar, Sandıklar ve Dernekler, Özel Nitelikli Kurumlar, Ticaret ve/veya Sanayi Odaları, Bankalar, Sigorta Şirketleri, Holding Şirketler, Diğer Özel Şirketler, Yabancı Sermaye, Özel Őahıřlar ve sahiplik durumu belirleinemeyen diğer paylardır.

31 Aralık 1980 tarihinde KİT ve İştiraklerinin sayısı 234 olarak belirlenmiştir. 234 firmanın sermaye yapıları incelendiğinde, özel sektörün sermayeye katılımının 101 firmada % 51'in üzerinde olduğu görülmektedir. Söz konusu 101 firmada özel sektörün sağladığı sermaye 9.7 milyar TL. civarındadır. Geri kalan 133 firmadan 5 tanesinin sermayesinde çeşitli yabancı firmalar ve kuruluşlar hakim iken, 128 firmada sermayenin % 51'den fazlası kamu kuruluşlarınca sağlanmış olup bu kuruluşlar KİT niteliğindedir. Özel Şirketler, 128 KİT'ten 76'sının sermayesinde paya sahiptir. Söz konusu 76 KİT'in sermayeleri toplamı yaklaşık 86 milyar TL. dolayındadır. 86 milyar TL.'sının 1.7 milyar TL.'si özel sektöre sağlanmıştır.

Özel sektörün sermayesine katıldığı KİT'ler incelendiğinde, özel şirketlerin bu KİT'lerin sermayelerindeki payının önemli bir orana ulaşmadığı görülüyor. 76 KİT'ten 46 tanesinde özel sektörün sermayesindeki payı % 10'un altında kalmaktadır. Özel şirketlerin, Petkim - Petrokimya (% 0,000008), TPAO (% 0,38), T. Çimento Sanayii T.A.Ş. (% 0,143) T. Şeker Fabrikaları A.Ş. (% 1.86), Karadeniz Bakır İşletmeleri (% 0.67) gibi temel malların tüketiminde yoğunlaşan büyük şirketlerin sermayelerine katılımları çok düşük seviyededir.

Serbest İhracat Bölgeleri

Son senelerde gelişmekte olan bir çok ülke yabancı sermayeyi çekmek ve işgücü yoğun ihracata dönük sanayiye geliştirmek için serbest ihracat bölgeleri kurmuştur. Bu bölgelerin seçiminde enternasyonal hava alanlarına ya da limanlara yakınlık söz konusudur. Bölgelerin en önemli özelliği gümrüklerle ilgili formalitelerin minimuma indirilmesidir. Bölgelerde tam mamül yanında yarı mamüllerde imal ve ihraç edilmektedir. Özellikle bir mamülün işgücü yoğunluğu isteyen parçaları serbest bölgelerde imal edilmekte ve doğrudan ilgili dış pazarlara sevkedilmektedir. Serbest ihracat bölgelerinde ithal girdisi çok olan elektrikli teçizat, hassas aletler, tekstil, plâstik, oyuncak ve konserve endüstrileri kurulmaktadır.

Serbest bölgede yapılan imalât, aynı gümrük birliğinde başka bir üye ülkeye gittiği zaman üçüncü bir ülkenin malı gibi işlem görmekte ve herhangi bir sorun çıkmamaktadır.

Bölgelerin kurulmasının gelişmekte olan ülke için celbetme, gelir artışı, ek talep yaratılması, işgücünün eğitilmesi, dış pazarlara açılabilme, hammadde ihraç edebilme gibi önemli faydalar sağladığı bir gerçektir. Ancak bu yararlar yayında enfastrüktür ve yönetim giderleri de olacaktır. Bu durumda girişimci de maliyet/kâr analizi yapmak durumundadır.

UNCTAD ve UNIDO gelişmekte olan ülkelerde serbest ihracat bölgelerinin kurulmasını teşvik etmektedir.

Serbest ihracat bölgeleri halen aşağıdaki ülkelerde faaliyet göstermektedir :

Hindistan, Lübnan, Malezya, Meksika, Kore, Kıbrıs, Mısır, Guatemala, Taiti, Endonezya, Jamaika, Nikaragua, Sri Lanka, Kolombiya, Dominik, Salvador.

Hindistan'da Ambalajlama Teknikleri

Hindistan'da 1968 senesinde Bombay şehrinde kurulan bir enstitü modern ambalajlama tekniklerinin geliştirilmesine çalışmakta. Kötü ambalajlama sebebiyle ülkelerin bol gelir getiren elma ihracında mahsulün yaklaşık % 40'ı bozulmakta. Günümüzde Hindistan'da her 2 kg. elma'nın ihracında 1 kg. kereste kullanılıyor. Kartonla ambalajlamanın gelişmesi halinde ambalaj yükü yüzde 80 azalarak taşıma masrafları büyük ölçüde kısılabilecek. Konuyla ilgili olarak çiftçinin eğitilmesi ve kendisine mahsulün artırılması kadar, malın tüketiciye iyi durumda iletilmesinin de daha fazla para getiren bir husus olduğunun açıklanması gerekiyor.

1975 senesinden beri UNIDO enstitüye ambalajlama tekniklerinin geliştirilmesi için 822.000 dolarlık yardım yaptı. Son günlerde bu ülkede

aktüel olan ve bol kazanç getirici bir konu, Rusya'ya gül satışı ile ilgili. UNIDO'nun da araştırmaları sayesinde adı geçen enstitü üller için Hindistan'ın tropikal ikliminden Rusya'nın soğuğuna gönderildiğinde tek bir yaprağına dahi zarar gelmeyecek bir konteynir sistemi geliştirdi.

Enstitü ambalaj malzeme rinin geliştirilmesi çalışmalarında sanayileşmiş bir çok ülkede yaratılan evre kirliliğini göz önüne alarak, jt, tahta gibi yenilenebilir maddelerle kğit ve cam gibi tekrar kullanılabilir maddelere önem veriyor. Ayrıca, plastikte Hindistan'da yeni görülen bir ambalaj malzemesi.

Ülkede ambalaj malzemeleri ile ilgili olarak belirli lde yeniden işleyip kullanma çalışmaları yapılmakta. Büyük şehirlerde profesyonel biriktici olarak çalışan ve caddelerden cam kğit ve plastik toplayan bir çok kişi türemiştir.

Bütün bu gelişmelerin yanısıra enstitünün 13 yıllık tecrübesini de dikkate alarak gelecekteki çalışma programlarında tarım sktrnde detaylı incelemelerde bulunması ve ihraç maddeleri için uygulama prensipleri geliştirmesi beklenmekte.

Kaynak : UNIDO Newsletter.

Dünya'da Açlık Tehlikesi Giderek Artıyor

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Organizasyonu 1981 senesinde en az 420 milyon kişinin yeterli yiyecek bulamadığını açıkladı. Bazı çevreler ise dünyadaki açlık tehlikesinin abartıldığı görüşünü savunuyorlar.

Gıda, beslenme ve demografi konularında uzmanlar açlığın gerçekten bir problem olduğunu, ancak bazı belirsizlikler olduğunu ileri sürüyorlar.

Üç önemli bilinmeyen, açlığın ne seviyede olduğunu kesin olarak tahmin imkânlarını sınırılıyor. Bunlar eldeki gıda maddesi miktarı, beslenme ihtiyacı içinde olan insan sayısı ve bir ülkede farklı gelir gruplarının gıda maddelerine ulaşmasındaki farklılıklar.

Bu belirsizlikler nedeniyle 2000 yılına kadar meydana gelebilecek kıtlığın ve açlığın ne se-

viyede olacağı kesin olmadığı gibi, şu anda aç ve eksik beslenen kişilerin sayısı dahi kesin değildir.

Bazı istatistiklere göre açlıktan ölen 5 yaşının altındaki çocuk sayısı 15 ile 30 milyon arasında değişiyor. Ancak Overseas Development Council, çeşitli nedenlerden ölen çocuk sayısının 1970'lerde senede 15 milyon olduğunu, 18 milyon üzerindeki bir rakkamın şüphe ile karşılanması gerektiğini belirtiyor.

Eksik beslenenlerin sayısındaki tahminler de farklılık gösteriyor. FAO'ya göre Çin dışında gelişmekte olan ülkelerde toplam yarım milyar kişi eksik besleniyor. Ancak 1976'da Dünya Bankasından iki ekonomist tarafından yayınlanan kitapta gelişmekte olan ülkelerde yaşayanların yarısının (840 milyon kişi) 1960'larda eksik beslendiği belirtiliyor.

A.B.D. Agriculture Department yetkilileri ise gelişmekte olan ülkelerde gıda üretiminin olduğundan az gösterildiğini bildiriyor. Bunun nedeni ise vergilendirmenin üretime dayanması ve ufak çaptaki gıda maddesi üretiminin bölgesel olarak tüketilmesi ve hiç bir zaman hesaba katılmamasıdır.

Kaynak : International Herald Tribune.

Dünya'nın Büyük Şehirleri ve Seyahat Masrafları

Doların değer kazanması ile Amerika'nın büyük şehirleri tekrar dünyanın en pahalı şehirleri haline geldi. Financial Times'in bir araştırmasına göre tutumlu bir iş adamı için en ucuz şehirler Pekin ve Lefkoşe en pahalı şehirler ise Bridgetown, Abu Dabi ve Paris.

Londra geçen yaz en pahalı şehir iken, bu sene sterlinin değer kaybetmesi ve rekâbet sonucu otel fiyatlarının düşmesi nedeni ile bu sene 22. sırada yer alıyor. Para birimleri dolar olan ülkelerdeki şehirler ise (New York, Budgetown, Chicago) en pahalı şehirler haline geliyor.

Bir iş adamının harcamaları onun zevklerine ve hangi ülkeden geldiğine bağlıdır.

Şikago'da çok az yiyip, Karakas'ta çok pahalı bir içki olan viski içmeyip aynı seyahat çok daha ucuza gerçekleştirebilir. Ancak bir iş seyahatine çıkan kişinin normal olarak ucuz yerler arayacak vakti olmadığı kabul edilerek endeks hazırlanmıştır. Endeks, 1.'nci sınıf bir otelde üç gece yatma ve kahvaltı, üç omlet ve salata, üç şişe şarap, otelde iki akşam yemeği, üç bira, altı viski, altı defa 5 km.'lik taksi masrafını kapsıyor.

(Sterlin)

	Endeks	Otel ve kahvaltı	Akşam yemeği	5 km. Taksi
Bridgetown	150.77	80.08	12.16	1.29
Abu-Dabi	143.08	66.83	17.02	0.85
Paris	139.32	59.85	19.00	2.72
Şikago	137.69	63.06	19.76	2.06
New York	133.41	62.06	12.34	3.09
Tokyo	115.13	48.90	6.12	4.50
Bağdat	107.78	55.35	8.93	1.79
Sidney	101.79	47.82	7.60	1.60
Londra	100.00	46.92	10.53	3.10
Frankfurt	84.21	37.46	8.90	1.71
Madrit	80.70	38.50	11.90	1.35
Jakarta	79.89	39.23	7.30	1.29
Viyana	76.18	32.49	10.16	2.73
Seul	73.19	29.62	9.34	1.12
Atina	69.79	36.72	6.71	0.84
Ankara	56.31	28.17	6.19	0.85
Dakka	56.23	33.47	2.20	0.28
Belgrat	46.65	21.55	4.81	1.17
Rabat	45.53	17.97	5.66	0.47
Lefkoşe	45.22	21.31	5.05	0.71
Pekin	36.37	15.40	2.64	1.11

Kaynak : Financial Times.

UNIDO

Üçüncü Dünya Ülkeleri için Küçük Elektronik Aletleriyle İlgili Çalışmalarda Bulunuyor

Enternasyonal bir ekspertiz grubu, UNIDO'dan gelişmekte olan ülkeleri, küçük elektronik aletleri programlamaya ve diğer sanayi kol-larında kullanmaya teşvik etmesi için yar-dım istedi. Konu, UNIDO'nun üçüncü dünya ülkelerine teknoloji ve ticaret transferi sa-yesinde bu ülkelerin ilgili teknolojilerden avan-taj sağlamaları ile ilgili bir seri toplantı sırasında ele alındı. Program, küçük elektronik aletlerle ilgili teknolojilerin geliştirilmesi ve ka-rar mercileri ile teknik yöneticilerin duyarlılı-ğının arttırılmasının yanısıra, UNIDO ve ben-zeri kuruluşların küçük elektronik imalatıyla

ilgili danışmanlık hizmetlerinde bulunmasını ve ilgili kişilerle kuruluşların kapasitelerini geliştirme çalışmaları yapmalarını da kapsıyor. Lüzumlu enfastrüktürün ve bilhassa programlama (software) kapasitesinin geliştirilerek kırsal arazilerde ve sağlık alanlarında bu aletlerin kullanımının sağlanması da beklenenler arasında.

UNIDO'nun ilk adım olarak aşağıda belirtilen alanlarda girişimde bulunması bekleniyor.

- Araştırma ve çalışmaların geliştirilmesi.
- Hususi kullanım şekillerinin teşviki.
- Gelişmekte olan ülkelerin birbirleriyle teknik işbirliğinde bulunmasının sağlanması.
- Kompüter programlarının (software) geliştirilmesi.

Bu arada teknoloji ve gelişmenin birbirinin ayrılmaz parçası olduğuna değinen konuşmacılar, gelişmekte olan ülkelerin ilerlemelere pasif kalmayıp adı geçen ülkelerin kapasitelerini geliştirme ve ilerlemelere mümkün olduğu kadar ayak uydurmaya çalışma gerekliliğini de vurguladılar.

Kaynak : UNIDO Newsletter.

Uluslararası Turizm Gelirleri

Uluslararası turizm gelirleri OECD ülkelerinde 1980 senesinde reel olarak yaklaşık % 2 artmıştır. 1979'da bu oran % 3, 1978'de ise % 7 idi.

Enerji kısıtlamaları ve ekonomik durgunluğa rağmen gelen turist sayısı OECD ülkelerinde ve Yugoslavya'da % 4 artmıştır. Cari fiyatlarla gelir artışı üye ülkelerdeki enflasyona da bağlı olarak % 15'i bulmaktadır.

Turizm gelirleri en yüksek oranda artan ülkeler arasında Avustralya, Finlandiya, İsviçre, Portekiz, Amerika, Hollanda ve ayrıca Yugoslavya (Avustralya'dan sonra en büyük artış) başta gelmekte, Türkiye Avrupa ülkeleri arasında % 16.4 artışla 8'inci sırada yer almaktadır.

Dikkati çeken bir husus, turistlerin satın alma gücünü koruyabilmek için enflasyon oranının yüksek olduğu ülkeler yerine düşük olanları tercih ettikleridir. Ayrıca 1974 ve 1980'de petrol fiyatlarındaki artış turistleri ulaşım araçları seçiminde daha dikkatli davranmaya itti. Uçak şirketleri kendi aralarında ve diğer ulaşım araçlarıyla olan rekâbetleri sonucu fiyatlarını istedikleri oranda arttıramadılar. Yine de fiyat artışları turistleri birinci planda araba ile ikinci planda ise tren ile seyahate itiyor.

ULUSLARARASI TURİZM GELİRLERİ (Cari Fiyatlar)
(Milyon Dolar)

OECD Üye Ülkeler	1979	1980	% Değişim
Finlandya	553	683	23.5
İsviçre	2.568	3.149	22.6
Portekiz	942	1.146	21.7
Hollanda	1.353	1.640	21.2
Fransa	6.823	8.235	20.7
Norveç	635	742	16.9
TÜRKİYE	281	327	16.4
İrlanda	527	612	16.1
İngiltere	6.010	6.932	15.3
Avusturya	5.610	6.441	14.8
Almanya	5.812	6.640	14.2
Belçika - Lüksemburg	1.634	1.810	10.8
İtalya	8.202	8.914	8.7
İsveç	890	960	7.9
İspanya	6.484	6.968	7.5
İzlanda	22	23	4.5
Yunanistan	1.663	1.734	4.3
Danimarka	1.312	1.337	1.9
Kanada	2.009	2.284	13.7
Japonya	554	644	16.2
Avustralya	531	725	36.5
ABD	8.335	10.100	21.2
Yeni Zelanda	191	214	12.0
OECD Toplamı	62.414	71.648	14.8
Yugoslavya	825	1.115	35.2

Kaynak : The OECD Observer

Yeni Uluslararası Yatırım Şekilleri

1) **Ortak Girişim (Joint Venture)** : Varlıkların, risk ve kârın paylaşılması ve bir yatırım projesi veya kuruluşa birden fazla şirket veya ekonomik grupların iştirak etmesidir. Ekonomik gruplar, özel şirketler, kamu kuruluşları hatta eyaletler olabilir.

Gelişmekte olan ülkelerde 2 tip uluslararası ortak girişim dikkati çekmektedir.

- 1. tipte yabancı ortağın bir gelişmiş ülkede bulunması halinde, gelişmekte olan ülkedeki ortağın sermayeye katkısı % 50 oluyor.
- 2. tip ise birden fazla gelişmekte olan ülkeden çeşitli ortakları kapsıyor.

2) **Anahtar Teslimi Anlaşmaları (Turnkey Operations)** : Bu tip ilk anlaşma 1960'larda Doğu-Batı ilişkileri sırasında ortaya çıkmıştır. Ancak, son zamanlarda, birkaç milyar dolarlık

kontratlar sayesinde petro - dolarların piyasada dolaşması dikkatleri bu tip anlaşmaların üzerine çekmiştir.

Bu anlaşmada, fabrika veya tesisat mahalli personelin tamamen kullanabileceği hale geldiği zaman bunu sağlayan firma sorumluluklarını yerine getirmiş oluyor.

3) Uluslararası Alt Sözleşme (International Sub - contracting) : Genelde bu tip anlaşmalar gelişmekte olan ülkedeki alt işveren ve bunun üreteceği parçaları veya malları bildiren bir ana şirketi kapsar. Girdileri ana şirket tarafından sağlanan mallar, ana şirket tarafından kendi memleketinde veya üçüncü bir pazarda satılır.

4) Lisans Anlaşmaları (Licensing Agreements) : Lisans veren kişi lisansı alana bir para veya satışların bir kısmında ortak olma gibi bir değer karşılığı belli bir teknoloji veya teknolojileri kullanma izni verir. Teknoloji satışı genellikle lisans vermeyi ifade etmede kullanılır. Lisans alana kullanma izni verilen teknoloji know - how, patent, telif hakkı, ticarî marka olabilir.

5) İşletme Kontratları (Management Contracts) : Gelişmekte olan ülkede bir projenin veya şirketin yönetiminin bir şirket tarafından üstlenilmesidir. Bu tip kontratlar mahalli personelin eğitimi ve otoritenin bir zaman sonra mahalli yöneticilere devredilmesini de içerir. Lisans verme anlaşması ile işletme anlaşması arasındaki fark şudur : bunlardan ilki misafir ülkedeki halen işleyen bir firma-

ya dayanır, ikincisinde ise tedarik eden firma tamamen yeni bir şirket kurmalıdır.

6) Üç'lü işbirliği veya üç'e ayrılmış endüstriyel işbirliği (Trilateral co-operation or Tripastite Industrial co-operation) : Bir tanesi Avrupa'nın ekonomisi merkezden yönetilen bir ülkede, en az bir tanesi OECD ülkelerinden birinde, bir veya birden fazlası Güney'de (Afrika, Asya veya Lâtin Amerika'nın gelişmekte olan ülkelerinden birinde) yerleşmiş olan üç veya daha fazla şirket veya organizasyonun gelişmekte olan ülkede ortak bir iş için çalışmalarını birleştirmeleridir. Bu ortak iş altyapı tesisi kurma, tabii kaynakların çıkarılması veya fabrika kurulması olabilir. Doğu Avrupa'lı ortak genellikle biraz sermaye donatımı, servis veya teknoloji sağlar. Bazen de proje yöneticisi veya danışman olarak çalışırsa da esasen alt işveren görevleri daha fazladır.

Batılı ortak daha ileri teknoloji ve özel teçhizat sağlarken, genellikle proje yöneticisi veya danışman olarak çalışır. Gelişmekte olan ülkeden gelen ortak ise genellikle inşaat faaliyetini, inşaat mühendisliği görevlerini üstlenirken, ham madde de tedarik eder.

Kaynak : The OECD Observer.

İşgöçünün Sebepleri

Sanayileşmiş ülkelere göç etmenin nedenleri ülkelere göre farklılıklar gösteriyor. İşgücü göçünün temelde yatan nedenlerinin başında fakirlik, işsizlik ve mutsuzluk var.

U. Mehrlander'in Almanya'da yaptığı araştırmada yabancı erkek işçilerin göç sebeplerinin başında, iş bularak fazla para kazanma ilk sırayı alıyor.

Yugoslav ve İspanyol işçiler özellikle daha çok para kazanmak için çalışmakta, onları Türkler ve Yunanlılar izlemektedir. Aile için iyi bir gelecek yaratmak ve daha iyi yetişme tutkusu ise en çok Türk işçilerinde görülmekte. Ailevi sebeplerden en çok etkilenecek dışarda çalışan erkek işçiler ise İtalyanlar. Kadın işçilerin göç sebepleri ise, daha ziyade ailevi sebeplerden oluşmaktadır. Dikkati çeken diğer bir yön ise, macera için göç eden işçi grubunda Türkler sonuncu geliyor.

U. Mehrlander, Almanya'da yaptığı araştırmada yabancı erkek işçilerin göç sebeplerini kendi puanlamasına göre şöyle sıralıyor :

Motif	İşsizlik				Ekonomik sebepler				Daha iyi yelişme	Ailevi sebepler		Politik ve dini sebepler	Macer ruhu	Diğer	Veri yok	Toplam
	Fokiriklik	Fazla para	Alle için iyi bir gelecek	Toplam	Es Almanya'da	Ana-baba akraba Almanya'da										
Ülke	1	2	3	4	2-4=5	6	7	8	9	10	11	12	1,5,6-12=3			
İtalyan	38	20	29	4	54	3	1	7	1	4	6	1	114			
İspanyol	7	12	56	5	73	5	1	10	1	7	6	1	111			
Yunan	19	23	39	10	72	5	0	6	0	5	3	0	110			
Türk	12	12	49	28	69	14	1	4	1	1	2	1	125			
Yugoslav	16	2	77	5	84	8	1	2	1	4	9	0	125			
TOPLAM	20	13	50	11	74	7	1	5	1	4	6	0	118 N=1148			

1980'de Ülkemizde Açılan ve Kapanan İşyerleri

İş ve İşçi Bulma Kurumunun 1980 yılında işyerleriyle ilgili olarak derlediği bilgilere göre ülkemizde geçen yıl 1286 yeni işyeri açılmıştır. Bu işyerlerinin % 17.03 Kamu, % 81.57'si özel ve % 1.40'ı ise kooperatif işyeridir. Yeni açılan işyerlerinin bölgelere göre dağılımında ise, Konya bölgesi başta gelmekte (% 18.43) bu bölgeyi Adana (% 17.65) ve Diyarbakır (% 17.57) bölgeleri izlemektedir. En az işyeri açılan bölgeler ise, Samsun, Erzurum ve İzmir bölgelerinde bulunmaktadır. Açılan bu işyerlerinin yoğunluk kazandığı illerin başında ise yine, Konya (% 17.65), Urfa (% 12.13), İstanbul (% 11.82), Zonguldak (% 9.72), Kahramanmaraş (% 8.71), Malatya (% 5.13), Mardin (% 4.51) ve G. Antep (% 3.81) gelmektedir.

**1980 Yılında
Yeni Açılan İşyerlerinin Bölgelere Göre
Dağılımı**

Konya Bölgesi	18.43
Adana Bölgesi	17.65
Diyarbakır Bölgesi	17.57
Sakarya Bölgesi	14.07
İstanbul Bölgesi	14.00
Malatya Bölgesi	6.22
Ankara Bölgesi	4.82
Bursa Bölgesi	2.26
Trabzon Bölgesi	2.02
Samsun Bölgesi	1.17
Erzurum Bölgesi	1.01
İzmir Bölgesi	0.78
TOPLAM	100.00

1980'de yeni açılan işyerlerinde 31.157 kişi istihdama katılmış olup bu sayının % 86.69 erkek ve % 13.31'i kadındır. Açılan yeni işyerlerinin sektörel dağılımında ise inşaat kesimi 202 yeni işyeri ve 2527 çalışan yeni işgücüyü ilk sırayı almıştır. Bu sektörü ticaret, ekmekçilik, otel ve lokanta ve kamu idaresi işyerleri izlemektedir.

Arka sayfada yeni açılan işyerlerinin büyüklük sıralamasına göre ilk 9 sektörün dağılımı verilmektedir.

1980 Yılında Yeni Açılan İşyerlerinin Sektörel Dağılımı

Faaliyet Dalı	Yeni açılan işyeri sayısı	Çalışan İşgücü
İnşaat	202	2527
Toptan ve perakende tic.	173	2295
Ekmekçilik - pastacılık	66	708
Otel ve lokanta	60	661
Kamu idaresi	59	2287
Madenî eşya yapımı	54	666
Malî işyeri	47	504
Çikolata - şekerleme	44	285
Ağaç eşya	41	431

İş ve İşçi Bulma Kurumunun yayınladığı verilere göre, ekonomik güçlükler ve çeşitli nedenlerle 1980 yılında 104 işyeri kapandığı anlaşılmaktadır. Kapanan bu işyerlerinin 101'i (% 97.12) özel işyeri olup sadece % 3'ü (% 2.88) kamu işyeridir.

1980'de Kapanan İşyerlerinin Bölgesel Dağılımı

Bölgeler	% Dağılım
İstanbul	53.86
Konya	19.23
Sakarya	7.69
Ankara	6.73
Bursa	3.85
Erzurum	2.88
İzmir	2.88
Malatya	0.96
Samsun	0.96
Trabzon	0.96
TOPLAM	100.00

Kapanan işyerlerinin yarıya yakını İstanbul'da olup (% 49.04), bu ilimizi sırasıyla Kayseri (% 10.58), Ankara (% 5.77), Tekirdağ (% 4.81), Bursa (% 3.85) ve (% 2.88) ile Isparta, Kars ve Kocaeli illeri izlemektedir. Aynı yıl Adana ve Diyarbakır Bölgelerinde ise kapanan işyeri tesbit edilememiştir.

Kapanan 104 işyerinde 4.956 kişinin işine son verilmiş olup bunun % 87.43'ü erkek ve % 12.57'si kadınlar oluşturmaktadır. (Aşağıdaki Tabloda kapanan işyerlerinin ve sektörlerinin belli başlıları verilmektedir).

Kapanan İşyerlerinin Sektörel Dağılımı

Ekonomik Faaliyet Dalı	İş Yeri Sayısı	İşine Son Verilenler (kişi)
Dokuma	13	893
Ekmekçilik - pastacılık	8	230
Demir - çelik	8	455
Makina yapımı	7	237
Giyim Eşyası Yapımı	7	142
Lokanta - Oteller	7	92
Madeni Eşya Yapımı	5	233
Ağaç Eşya Yapımı	4	514
Pişirilmiş Toprak	4	151
Taşımada Yardımcı Fa.	4	54
Petrol ve kauçuk san.	3	96
Çeşitli Dokuma, Triko	3	211
Kömür Çıkarma	2	870
Halı ve Kilim Yapısı	1	108

Kaynak : İş ve İşçi Bulma Kurumu

Köy Arazimiz Nasıl Kullanılıyor...

DİE'nin 1980 Genel tarım sayımı sonuçlarına göre, bölgeler itibarıyla (9 bölge) ülkemiz köy arazisi (nüfusu 5.000'den fazla olanlar hariç) 753.589.894 dekarla ulaşmıştır. Kullanılan köy arazisinin en fazla olduğu bölge, 117.925.576dekarla 1'inci bölgedir. Bu bölge işlenen köy arazisinin % 15.6'sını kapsamaktadır. Sıralamayı % 14.3 ile (107.921.087 dekar) 6'ncı bölge (Güneydoğu Anadolu) ve % 5.6 ile 3'üncü (Marmara ve Trakya) izlemektedir.

Köy arazisinin kullanılış biçimine göre, dağılımda ekilen tarla arazisi % 63.4 ile ilk sırayı almaktadır. Nadasa bırakılan köy arazisi ise % 25.7'yi bulmaktadır. Bağ ve bahçeler % 8.8 ve % 2.1' ile ekilen sebze bahçeleri sıralamanın sonunda yer almaktadır. Toplam köy arazisinin % 75.1'ini ise köyün daimi çayırılık, otlaklık, ormanlık ve kullanılmayan köy arazisi oluşturmaktadır.

**BÖLGELER İTİBARIYLA KOY ARAZİSİNİN
KULLANILIŞ BİÇİMİ**

BÖLGE	BAĞ, BAHÇE (Dekar)	EKİLEN SEBZE (Dekar)	EKİLEN TARLA (Dekar)	NADAS (Dekar)	(TOPLAM) (Dekar)	DİĞER (Dekar)	GENEL TOPLAM (Dekar)	BÖLGELERİN GENEL TOPLAM İÇİNDEKİ %
1	981.067	526.991	20.039.507	13.874.562	35.422.127	82.503.449	117.925.576	15,6
2	4.560.952	381.713	14.944.824	2.458.260	22.345.749	74.658.742	97.004.491	12,9
3	1.314.621	323.557	13.322.588	747.779	15.708.555	26.932.180	42.540.735	5,6
4	2.637.978	759.490	14.703.126	1.721.272	19.821.867	60.603.164	80.425.031	10,7
5	235.231	68.068	8.272.558	4.738.566	13.314.763	55.984.739	73.299.502	9,7
6	1.193.409	303.652	15.222.172	8.009.033	24.727.266	83.193.821	107.921.087	14,3
7	3.427.819	342.337	8.813.696	1.676.581	14.260.433	51.709.267	65.969.700	8,7
8	743.759	382.566	8.694.545	4.869.626	14.830.496	64.842.893	79.673.389	10,6
9	1.511.005	883.767	14.612.585	10.080.701	27.088.058	61.742.325	88.830.383	11,8
TOPLAM	16.605.842	3.972.141	118.765.611	48.175.720	187.519.314	566.070.550	753.589.894	100,0
%	8,8	2,1	63,3	25,7	100,0			

DAGILIM

1. BÖLGE : Ankara, Bilecik, Bolu, Çankırı, Çorum, Eskişehir, Kırşehir, Kutahya, Uşak, Yozgat.
2. BÖLGE : Aydın, Balıkesir, Burdur, Çanakkale, Denizli, İzmir, Isparta, Manisa, Muğla.
3. BÖLGE : Bursa, Edirne, İstanbul, Kırklareli, Kocaeli, Sakarya, Tekirdağ.
4. BÖLGE : Adana, Antalya, Gaziantep, Hatay, İcel, Kahramanmaraş.
5. BÖLGE : Ağrı, Artvin, Erzurum, Erzurum, Kars.
6. BÖLGE : Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Hakkâri, Mardin, Muş, Siirt, Urfa, Van.
7. BÖLGE : Giresun, Gümüşhane, Kastamonu, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Trabzon, Zonguldak.
8. BÖLGE : Adıyaman, Amasya, Elazığ, Malatya, Sivas, Tokat, Tunceli.
9. BÖLGE : Afyon Karahisar, Kayseri, Konya, Nevşehir, Niğde.

Gelişmekte Olan Ülkelere 1981'de Daha Fazla Yardım Gerekli

1980'lerde gelişmekte olan ülkelerin en fakirleri, yardımların ve özel kredilerin daha çok orta gelirli ülkelere verilmesi nedeniyle bazı güçlüklerle karşılaşmış bulunmaktadır.

Son zamanlarda bu fakir ülkeler dış yardımların % 37'sini, petrol ithal eden üçüncü dünya ülkelerine giden sermayenin ise ancak % 14'ünü alabildiler. Geçen yıl gelişmekte olan ülkelere yapılan net yardımların, yatırımların ve borçların toplamı 75.3 milyar dolar idi. Bu da yatırımların ancak yedide birini karşılayabildiği.

Bu ülkelerin 1970 senesinde 32 milyar dolar olan özel borçları geçen senenin sonunda 284 milyar dolara yükselmiştir. Ayrıca faiz oranlarının yükselmesi geçen sene borç alınan her 1 doların 78 cent'inin borç ödemelerine gitmesi sonucunu doğurmuştur.

Son zamanlarda yardımların artacağına dair bir belirti olmadığı gibi işçi dövizlerinin de fazla artmayacağı ve ancak birkaç ülkenin ticarî borç alma imkânının olacağı belirtilmektedir.

Ayrıca, 1979 yılı sonunda özel bankalardan sekiz ülkenin (Meksika, Venezuela, Cezayir, Brezilya, İspanya, Güney Kore, Arjantin ve Yugoslavya) verilen tüm kredilerin % 60'ını aldığı vurgulanmaktadır.

Dış borçlanma da gün geçtikçe daha pahalı hale gelmektedir. 1970'ler de Londra Bankalararası faiz oranı 6 aylık krediler için % 5 ile % 10 arasında değişirken, bu oran bugün % 19'dur. Her % 1 artışa karşı gelişmekte olan ülkelerin borç yükleri 2.8 milyar dolar artmaktadır.

Dünya Bankası özellikle fakir ülkelerin sermaye piyasalarına girmeleri ile ilgilenmekte ve düşük gelirli petrol ithal eden ülkelerin özel bankalardan hiç bir zaman 630 milyon doların üzerinde borç alamadığını belirtmektedir. Artan petrol fiyatları karşısında dış yardımlar artmaz, özel banka kredileri yükseltilemezse gelişmekte olan ülkelerin yatırım ve dış harcamaları düşecek, bu da dünya ekonomik durumunu olumsuz yönde etkileyecektir.